

МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ У МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ТА СОЦІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ

К. Я. Новосад

*ДВНЗ “Ужгородський національний університет”,
м. Ужгород, вул. Кирилівська, буд. 9
kristina.novosad@uzhnu.edu.ua*

У статті розглянуті основні теоретико-методологічні підходи західних та вітчизняних науковців в межах міждисциплінарного дослідження міграції населення. З'ясовано, що предметна спільність між антропологією, демографією та юриспруденцією проявляється через уточнення “як можливий” вплив міграції на суспільні зміни або суспільства на міграцію. Головними “мостами між дисциплінами” є спільний комплекс залежних і незалежних змінних. Завдяки цьому визнання домінуючого характеру однієї дисципліни над іншими у дослідженні міграції є неправомірним. Важливою складовою міждисциплінарного підходу є соціологія міграції, яка розуміє міграцію як соціальний процес, який включає в себе готовність до міграції, територіальне переміщення та адаптацію на новому місці проживання.

Ключові слова: трудова міграція, міграційні теорії, дослідження міграції.

Міграція населення – термін, який має багато значень. Міграція населення може проявлятися як кочівництво, паломництво, мандри, урбанізація, руралізація (дауншифтинг) та у багатьох інших формах. Міграції населення мають давню історію та існують у різних історичних формах, але мають невеликий досвід наукового дослідження. У Західній Європі та Північній Америці міграція населення стала об'єктом соціологічних досліджень лише з середини ХІХ сторіччя. Інтерес до вивчення міграції населення набув актуальності завдяки потребам дослідження адаптації іммігрантів приймаючими країнами та наслідків масової еміграції працездатного населення з країн-реципієнтів. Соціальне замовлення перших соціологічних досліджень міграції було сформовано в контексті економічних ризиків та політичних програм епохи першої промислової революції. Першими дослідниками стали не стільки фахові науковці, скільки наукові маргінали (К. Маркс, Е. Равенштайн), які були більш відкриті для соціально-політичних інновацій.

Згідно дослідженням О. Малиновської, вивчення міграції населення українськими дослідниками практично не існувало до 60-х років ХХ століття. Міграційні дослідження в Україні упродовж тривалого періоду вважалися небажаними, а використання міграційної статистики було обмежено цензурою. Тільки потреби вивчення переміщення великих мас працівників на освоєння цілинних земель,

корисних копалень Сходу та Півночі країни та “відлига” 60-х років сприяли уваги науковців до проблематики міграції. Їх аналіз був спрямований на статистичні дані щодо масштабів, спрямованості, складу міграції населення. “У 1970–1980-ті рр. відбувся поворот до теоретичного пояснення міграційних процесів, залежності між міграціями та іншими суспільними процесами, методології досліджень, розробки заходів міграційної політики” [1, с. 158]. Нова цензура сприяла перенесенню уваги до методології дослідження, опосередкованого вивчення реальних процесів та проблем міграції населення.

Суттєве зростання масштабів та інтенсивності міжнародної міграції населення у кінці ХХ – на початку ХХІ століття підвищило інтерес українських соціологів до проблематики міграції. Проте їх дослідження, на думку О. Ровенчак і В. Володько, “мають доволі фрагментарний характер і недостатньою мірою висвітлюють такі аспекти міжнародної міграції, як проблеми соціокультурної адаптації іммігрантів та зміни в їхніх ідентичностях і практиках” [2, с. 9]. У порівнянні з працями західних колег, дослідження українських соціологів набагато частіше спрямовані на дослідження рушійних сил та наслідків міграції населення, недостатньо уваги приділяється трансформаціям ідентичностей міжнародних мігрантів під впливом міграції. Замість концептуалізації міграції населення, дослідження українських соціологів, на думку О. Ровенчак і В. Володько, занадто часто зосереджені навколо збору емпіричних даних економічного характеру. Недостатня соціологічна концептуалізація, однобічність та фрагментарність дослідження міграції створює підозру в необ’єктивності досліджень, зокрема, міжнародної міграції.

Теоретико-методологічні підходи західних науковців переукуються з підходами пострадянських науковців у визнанні міждисциплінарного характеру дослідженням міграції населення. Згідно позиції К. Бреттелл і Дж. Холіфілд, спільність між соціологією, географією та економікою міграції створюється головними питаннями, які спрямовують їх на предмет дослідження. Головне питання соціологічного дослідження: “Що пояснює процес соціального включення та виключення мігрантів?” Його доповнює головне питання економічного дослідження міграції: “Що пояснює готовність до міграції та її наслідків?” Головним питанням географії міграції, на думку К. Бреттелл і Дж. Холіфілд, є уточнення просторових закономірностей: “Що розв’язує просторові закономірності міграції?” [3, с. 4] Предметна спільність між названими дисциплінами проявляється через уточнення “що саме” пояснює або розв’язує різні аспекти міграції населення. Спільність між соціологією та економікою міграції виявляється через дослідницькі гіпотези. В обох дисциплінах дослідні гіпотези спрямовані на виявлення залежності міграції від людського капіталу мігрантів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. Міграційна теорія в соціальних дисциплінах

	Питання дослідження	Рівні / одиниці аналізу	Основні теорії	Приклади гіпотез
Антропологія	Як міграція впливає на культурні зміни та етнічну ідентичність?	Мікро / індивіди, домогосподарства та групи	Структуралізм та транснаціональні теорії	Соціальні мережі допомагають підтримувати культурні розбіжності
Демографія	Як міграція впливає на зміни населення?	Макро / населення	Рационалізм (у значній мірі запозичений з економіки)	Міграція значно впливає на народжуваність, але незначно впливає на вікову структуру
Економіка	Що пояснює готовність до міграції та її наслідків?	Мікро / індивіди	Рационалізм: максимізація витрат і вигоди поведінки	Внесок залежить від рівня людського капіталу мігрантів
Географія	Що розв'язує просторові закономірності міграції?	Макро, мезо та мікро / індивіди, домогосподарства та групи	Структурні та транснаціональні теорії	Включення залежить від етнічних мереж та моделей життя
Історія	Як ми розуміємо досвід імміграції?	Мікро / індивіди та групи	Унікає теорії та перевірки гіпотез	Не застосовується
Право	Як законодавство впливає на міграцію?	Макро та мікро / політичні та законодавчі системи	Інституціоналізм та рационалізм (запозичує з усіх соціальних наук)	Права створюють стимулюючі структури для мігрантів
Політологія	Чому державам важко контролювати міграцію?	Макро / політичні та міжнародні системи	Інституціоналізм та рационалізм	Держави часто захоплюються про імміграційними інтересами
Соціологія	Що пояснює процес включення та виключення мігрантів?	Макро / етнічні групи та соціальні класи	Структуралізм та інституціоналізм	Включення залежить від соціального та людського капіталу мігрантів

Спільність між іншою групою дисциплін полягає у спрямованості на дослідження механізмів впливу міграції на культурні зміни та етнічну ідентичність (антропологія), зміну популяції (демографія) або, навпаки, на механізми впливу права на міграцію (юриспруденція). Методична спільність цієї групи дисциплін проявляється через уточнення “як можливий” вплив міграції на суспільні зміни або суспільства на міграцію. Окрему позицію займає політологія міграції, головне питання якої спрямовано на з’ясування причин важливості контролю міграції населення державами.

Певні розбіжності між дисциплінами, що вивчають міграцію населення, існують на рівні вибору одиниць дослідження та дослідницьких гіпотезах. Але “наведення мостів між дисциплінами” К. Бреттелл і Дж. Холіфілд бачать у виявленні загального комплексу залежних і незалежних змінних. Для соціології міграції незалежними змінними виступають мережі, анклав та соціальний капітал, а залежними змінними – поведження мігрантів. Це максимально зв’язує дослідження в галузі соціології та економіки міграції. Незалежні зміни економіки міграції – це заробітна плата, забезпеченість роботою та людський капітал, а залежні змінні – міграційне поведження та його економічний ефект [3, с.20]. Міст у дослідженні між цими дисциплінами, на мій погляд, може бути наведений як завдяки дослідженню процесів накопичення людського та соціального капіталів, так і через дослідження поведження мігрантів, яке сприяє їх інкорпорації в середовище приймаючої країни.

Те, що концепція міждисциплінарного підходу К. Бреттелл і Дж. Холіфілд може бути доброю відправною точкою для врахування питань, методів та результатів дослідження різних соціальних дисциплін, підтверджується у дослідженнях С. Хауг. На її думку, міждисциплінарні дослідження потребують наступного кроку встановлення зв’язків і спільної межі між дисциплінами. Таким кроком вона вважає теорію раціонального вибору, яка здатна забезпечити основи міждисциплінарного підходу. С. Хауг впевнена, що теорія раціонального вибору максимально корисна для соціології міграції тому, що передбачає акторські перспективи та можливість пояснення міграції населення через індивідуальну поведінку. Теорія раціонального вибору поєднує сильний вплив як економічного підходу, так і вплив соціальної психології. “Слідуючи економічній моделі, теоретики раціонального вибору бачать соціальні взаємодії як процес соціального обміну. Індивіди розглядаються як винахідливі актори, які вибирають з безлічі альтернатив, в той час як обмеження і структура можливостей накладають обмеження на їх вибір” [4, с. 586].

Теорія раціонального вибору традиційно відносять до напрямку дослідження міграції на мікрорівні та піддають критиці за ігнорування впливу зовнішніх, найчастіше макроекономічних факторів на індивідуальний вибір. Критика відбувається під гаслом виходу індивідуальної поведінки за межі раціональної моделі. “Різноманітні аспекти економічної поведінки, що виходять за межі раціональної моделі, висвітлено такими дослідниками, як М. Алле, Д. Канеман, Г. Саймон, Р. Хайнер, Р. Зельтен, В. Сміт, А. Тверські, Д. Шекл, П.Л. Рейно, Х. Лейбенстайн, Д. Аріелі, Д. Акерлоф та ін.” [5, с. 338]. Проте, яким чином впливають зовнішні фактори на окреслення індивідуального вибору, пояснюється дослідниками по різному. Якщо для Д. Акерлофа існують п’ять проявів ірраціонального вибору, які впливають на індивідуальні рішення, то для Д. Аріелі – це є лише продукт “довільної узгодженості”, який можливо і треба випереджувати.

У праці нобелівського лауреата з економіки Д. Акерлофа та професора Єльського університету Р. Шиллера висунуто аргументи проти теорії раціонального рішення як механічного процесу вибору найбільш вигідного варіанту. Посилаючись на генерального директора General Electric Дж. Уелча, вони стверджують, що “більшість рішень – не виключаючи і найважливіші – ми приймаємо, просто тому, що вони “здаються вірними” [6, с. 35]. Найчастіше це відбувається на макроекономічному рівні завдяки тому, що вибір рішення спирається на довіру, яку вони проголошують головним проявом ірраціонального вибору. До інших чотирьох проявів раціонального вибору вони відносять уявлення про справедливість, зловживання і недобросовісність, грошову ілюзію та сприйнятливість до історій. На їх думку, опора рішення на довіру здатне посилювати загальну нестійкість системи, уявлення про справедливість впливає на формування цін та оплати праці. На прийняття ірраціонального рішення плывають не тільки грошеві ілюзії, але й історії з нашого життя і життя оточуючих. “Сукупність таких історій утворює національний або світової сюжет, який грає важливу роль в економіці” [6, с. 28–29].

Критика теорії раціонального вибору Д. Аріелі допускає передбачення ірраціонального вибору. Для цього потрібні знання про приховані сили, що визначають ірраціональність наших рішень. Згідно Д. Аріелі, приховані сили ірраціонального вибору існують завдяки релятивності наших оцінок. Людина не здатна вимірювати абсолютну цінність тієї чи іншої речі. Оцінюючі цінність варіантів вибору, людина завжди порівнює їх із попередніми оцінками, які Д. Аріелі називає “якорем”. Між початковою оцінкою та існуючим вибором створюється “довільна узгодженість”, яка перетворює вибір у ірраціональне рішення. “Основна ідея довільній узгодженості така: хоча початкова ціна є довільною, як тільки ця ціна “встановлюється” в нашому мисленні, вона починає означати набагато більше і впливати на майбутні ціни (що робить їх “узгодженими”)” [7, с. 44–45]. В якості якоря оцінки може бути будь-яке число, навіть цифри з номера соціального страхування, вважає Д. Аріелі, черга біля незнайомого ресторану або перші відвідини кав’ярні Starbucks або люба інша діяльність за традицією.

Прихованою силою ірраціонального вибору, на думку Д. Аріелі, може стати будь-який тип стадної поведінки (“мимовільний стадний інстинкт”), залежність від вибору інших людей або інших випадків, коли поведінка не визначається нашими істинними уподобаннями та інтересами. Будь-який зовнішній вплив на рішення мігрантів перетворює його на ірраціональний і такий, що суперечить їх дійсним інтересам. При цьому не надається визначення які інтереси належать інтересам мігрантів, а які треба вважати зовнішніми. Із другого боку, припускається, що всі ці приховані сили не є непереборними. “Якоря” ірраціонального вибору можна запобігати, якщо час від часу переглядати наскільки чергове рішення є узгодженим із попередньою оцінкою, перевіряти наскільки каскад попередніх рішень погоджений з умовами теперішнього часу, чи не втратили вони свій сенс під впливом змінених обставин.

На нашу думку, критика неокласичних теорій раціонального вибору спрямована на раціональність поведінки, але не на сам факт вибору, який мігранти змушені робити незважаючи на рівень його раціональності та ризику, які за ним приховані. Незалежно від раціонального забарвлення, вибір є наскрізним поняттям міждисциплінарного

підходу дослідження міграції населення. Міграція є завжди результатом вибору між можливістю змінювати місце проживання або залишатися там, де проживав раніше. Вибір є вирішальною ланкою у структурі міграційного процесу тому, що “потреба в міграції - вторинна, похідна від первинних потреб” [8, с. 41–43]. Первинними можуть виступати потреби повернення “просторово-економічного балансу”, які на макрорівні “полягають у відмінностях в рівнях заробітної плати між районами/країнами походження і призначення мігрантів. У міру економічного зростання і посилення еміграції в країнах виїзду поступово зменшується розрив у рівнях заробітної плати і скорочуються стимули для міграції” [9, с. 131]. Міграція завжди є вибором способу повернення втраченого балансу. Сам по собі просторово-економічний дисбаланс може існувати лише у контексті макроекономічних теорій.

У 1999 році російським професором демографії В. Іонцевим межах комплексного дослідження була розроблена розголдужена класифікація підходів до вивчення міграції. Класифікація включала 17 наукових підходів дослідження міграції населення, які в свою чергу об’єднували 45 наукових напрямків, теорій, концепцій та моделей. Із усього обсягу підходів, 15 напрямків припадає на економічний підхід, 5 – на соціологічний, 4 – на міграційний, 3 – на демографічний, 2 – на історичний, типологічний, політичний і по одному – на інші дев’ять підходів. До соціологічного підходу були віднесені: концепція “*притягання – виштовхування*” Е. Лі (E. Lee); етносоціологічний підхід К. Девис (K. Davis), Ю. Арутюнян; теорія “міграційного ланцюга” Д. Гурак (D. Gurac), Ф. Кейсес (F. Caces), Д. Массей (D. Massey), А. Сіммонс (A. V. Simmons); культурологічний підхід Х. Ессе (H. Esse), Дж. Рекс (J. Rex), Дж. Бастамант (J. A. Bustamante); асиміляційна теорія Х. Вернер (H. Werner), М. Гордон (M. Gordon); соціологічна теорія міграції (соціологія міграції) Т. Заславська, Т. Юдіна. Таким чином, нараховується не п’ять, а шість соціологічних підходів дослідження міграції. При цьому, В. Іонцевим зроблено зауваження про те, що до соціологічного підходу “можна було б додати класифікацію міграційних потоків по вертикальним і горизонтальним ознакам та теорію “раціональних очікувань” [10, с. 86-87].

Класифікація підходів до вивчення міграції, яка була розроблена В. Іонцевим, віддавала пріоритет економічному підходу, применшуючи значення соціологічних підходів. Він вважав, що “давнє твердження про пріоритет соціології у вивченні міграції населення не витримує критики, і наша класифікація наочно це підтверджує, виділяючи, як більш чільний, економічний підхід у вивченні міграції населення. І в цьому полягає наш другий висновок, який, зокрема, стверджує, що про яких би видах міграційного руху не йшла б мова, в кінцевому рахунку переважна їх число обумовлюється економічною необхідністю для існування і в тій чи іншій мірі виходить на ринок праці. Проте останнє аж ніяк не означає, що всі ці види і категорії міграційного руху є безпосередньо предметом економічної науки – такий, на наш погляд, виступає тільки економічна міграція, і. перш за все, міграція робочої сили” [10, с. 135].

Результати сучасного аналіз бібліометричного аналізу наукових публікацій у науково-метричній базі Web of Science™ протягом 1970–2016 рр., зробленого К. Шиманської, свідчать про те, що лідером дослідження міжнародної міграції за предметною площиною належить демографії (1623 публікацій), економіка займає другу

позицію (1222), третя позиція належить географії (741), а соціологія займає четверту позицію (690). Аналіз показав, що міждисциплінарні підходи в дослідженні міграції займають лише дванадцятку позицію (281) [9, с.128]. Це є непрямим аргументом уваги з боку різних дисциплін та міждисциплінарного підходу до вивчення міграції.

Із часом класифікація В. Іонцева була значно доповнена і вдосконалена. Було визначено 17 наукових дисциплін, які вивчають міграцію в предмет дослідження яких входить міграція, а замість 45 наукових напрямків було виділено вже 63 теоретичні концепції [11, с. 63–83]. Розширення кількості наукових підходів не сприяло їх інтеграції. Для інтеграції всього різноманіття підходів була запропонована нова наука, умовно названа як “міграціологія”. Методологічною основою нової науки було запропоновано вважати закони міграції Е. Равенштейна, концепція міграційного переходу Ж.-К. Шене, Ф. Мартина, В. Зелінського, міграційний підхід Б. Хорева, В.Іонцева, універсальна (синтетична) теорія міграції Д. Массея [12, с. 84]. На наш погляд, проголошення міграціології в якості засобу інтеграції всього різноманіття підходів свідчить про невирішеність питань економічного і соціологічного підходів у дослідженні міграції.

Найбільш універсальною як із позиції соціологічного, так і економічного підходів в дослідженні міграції залишається концепція “*притягання - виштовхування*”. Автором концепції вважається Е. Лі (E. Lee). Але на думку В.Іонцева, ця концепція “стала важливим моментом у розвитку теоретичних положень Е. Равенштейна в рамках соціологічного підходу”, але, разом з тим Е. Лі стверджує, що “міграція визначається не стільки самими чинниками, котрі характеризують відправний пункт і пункт призначення, скільки суб’єктивним сприйняттям цих факторів. Індивідуальне сприйняття, розум і усвідомлення інформації про пункт відправлення визначають його оцінку потенційним мігрантом; аналогічно, уявлення про стан справ в пункті призначення визначається тими джерелами інформації, які доступні даному

потенційному мігранту ” [10, с. 147–148]. Отже, потенційній мігрант, приймає рішення щодо міграції, яке довільно може бути довільно узгодженим з об’єктивними характеристиками пункту призначення. Притягання має момент уяви, довільно узгодженою з попереднім досвідом або іншими “якорями” вибору.

У концепції “*притягання – виштовхування*” міграція розглядається як функція відносної привабливості країн виїзду та в’їзду, а наявність перешкод, що зростають зі збільшенням відстані між цими країнами, як обмеження міграційних процесів. Згідно з моделлю міграції Е. Лі, виштовхування – це фактор, який спонукає людей залишити старі місця проживання. Виштовхування відбувається під впливом економічних, культурних та екологічних чинників. У рамках цих трьох груп чинників існує безліч умов, що спричиняють виштовхування. Серед умов найбільш помітними є “обмежені можливості”, дискримінація, втрата багатства, війни та інші. Фактор, який спонукає людей перейти на нове місце – притягання, подібно фактору виштовхування поділяється на економічні, культурні та екологічні чинники. Серед цих чинників переважають можливості працевлаштування, поліпшення умов життя, соціальна безпека та привабливий клімат. За думкою Е. Лі, всі фактори міжнародної міграції можна поділити на чотири групи: “Фактори, які впливають на рішення мігрувати і процес міграції можна підсумувати під чотирма заголовками, в такий спосіб: 1. Фактори, що пов’язані

з областю походження; 2. Фактори, що пов'язані з областю призначення; 3. Проміжні перешкоди; 4. Особисті фактори” [13, с.49-50]. Він також зауважує, що міграцію можна розглядати за допомогою аналізу остаточної міграції (еміграції). Балансу на користь переїзду повинно бути достатньо для того, щоб подолати природну інерцію людей.

Найважливішою перевагою соціологічної теорії міграції є інтеграція всіх інших соціологічних підходів до вивчення міграції. Область дослідження соціології міграції настільки широка, що етносоціологічний підхід, теорія “міграційного ланцюга”, культурологічний підхід і асиміляційна теорія перетворюються в її окремі напрямки.

Більша частина напрямків соціології міграції спрямована не на дослідження готовності до міграції, а на проблеми інтеграції та адаптації мігрантів в новому для них соціумі.

Висновки. Теоретико-методологічні основи дослідження міграції успішно формуються в межах міждисциплінарного підходу. Предметна спільність між соціологією, географією та економікою міграції проявляється через уточнення “що саме” пояснює або розв'язує різні аспекти міграції населення. Спільність між антропологією, демографією та юриспруденцією проявляється через уточнення “як можливий” вплив міграції на суспільні зміни або суспільства на міграцію. Головними “мостами між дисциплінами” є спільний комплекс залежних і незалежних змінних. Завдяки цьому визнання домінуючого характеру однієї дисципліни над іншими у дослідженні міграції є неправомірним.

Забезпеченню єдності підходу різних дисциплін до об'єкту дослідження сприяє розробка наскрізних понять і категорій теорії міграції. Аналіз дискурсу між прихильників теорії економічної поведінки та їх критиками доводить, що наскрізним поняттям теорії міграції є поняття вибору. Вибір є вирішальною ланкою у структурі міграційного процесу в силу похідного характеру потреби в міграції від первинних потреб. Вибір є спробою повернення втраченого “просторово-економічного балансу”, яку мігранти змушені робити незважаючи на рівень власної компетентності та ризику, які за цим приховано. Вплив зовнішніх факторів на вибір мігрантів може бути передбаченим і не може псувати його вирішального значення для міграційної поведінки.

Важливою складовою міждисциплінарного підходу є соціологія міграції, яка розуміє міграцію як соціальний процес, який включає в себе готовність до міграції, територіальне переміщення та адаптацію на новому місці проживання. Евристичне значення виокремлення готовності до міграції в якості окремої стадії проявилось через формуванні поняття “потенційна міграція”, яка є фактом здійсненого, але не реалізованого вибору.

Більша частина напрямків соціології міграції спрямована на дослідження проблеми інтеграції та адаптації мігрантів в новому для них соціумі. Процес етносоціальної інтеграції та адаптації мігрантів у новому для них соціумі відбувається як вибір стратегії акультурації, що залежить від цілей, які ставлять лідери міграційних товариств перед своєю спільнотою та вибору самих мігрантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Малиновська О. Міграційні дослідження радянського періоду та їх вплив на сучасне міграцієзнавство в Україні [Електронний ресурс] / О. А. Малиновська // Демографія та соціальна економіка, 2013. – № 2. – С. 156–166. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2013_2_17.
2. Ровенчак О. Міжнародна міграція: теорія та практика [Текст] : монографія / О. А. Ровенчак, В. В. Володько ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. – 410 с. : рис., табл. – Бібліогр.: с. 367–410.
3. Brettell C. Migration Theory: Talking Across Disciplines / Caroline Brettell, James Hollifield. – New York: Routledge, 2007. – 304 p.
4. Haug S. Migration Networks and Migration Decision-Making [Electronic resource] / Sonja Haug // Journal of Ethnic and Migration Studies, 2008. – P. 585–605. – Mode of access: <http://crcw.princeton.edu/migration/files/library/Migration%20Networks%20and%20Migration%20Decision-Making.pdf>
5. Ушкальов В. Поведінкові аспекти управління розвитком персоналу підприємства [Електронний ресурс] / В.В. Ушкальов, М.П. Мартіянова // Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 13, 2016. – С. 387–392. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/77.pdf>
6. Ариели Д. Предсказуемая иррациональность. Скрытые силы, определяющие наши решения / Д. Ариели ; пер. с англ. П. Миронова. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2010. – 296 с.
7. Акерлоф Дж. Spiritus Animalis, или Как человеческая психология управляет экономикой и почему это важно для мирового капитализма / Дж. Акерлоф, Р. Шиллер; пер. с англ. Д. Прияткина; под научн. ред. А. Суворова; вступ. ст. С. Гуриева. – М.: ООО “Юнайтед Пресс”, 2010. – 273 с.
8. Хомра А. Миграция населения: Вопросы теории, методики исследования / А.У. Хомра. – Киев: Наукова думка, 1979. – 112 с.
9. Шиманська К. Теоретичні засади дослідження процесів міжнародної міграції: аналіз розвитку та ключових положень міграційних теорій / К.В. Шиманська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки, 2017. – №1 (79). – С. 127–137.
10. Ионцев В. Международная миграция населения: теория и история изучения / В. А. Ионцев. – М.: Диалог – МГУ, 1999. – 370 с.
11. Ионцев В. Классификация основных теоретических подходов в изучении миграции населения // Миграция в России. 2000-2012. Хрестоматия в трех томах. ч.3. Российский совет по международным делам. Гл. ред. д.и.н., чл.- корр. РАН И.С. Иванов. – Т. 1. – Спецкнига Москва, 2013. – С. 63–83.
12. Ионцев В. Международная миграция населения в контексте демографической теории / В.А. Ионцев, Ю.А. Прохорова // Уровень жизни населения регионов России, №3 (193), 2014. – С. 83–91.
13. Lee E. A Theory of Migration / Everett S. Lee // Demography. – 1966. – Vol. 3, No. 1. – P. 47–57.

REFERENCES

1. Malynovska O. (2013) Migrational studies of societ period and its influence on modern studies of migration in Ukraine. Demography and social economy. – № 2. – Pp. 156–166.

2. Rovenchak O., Volodko V. (2015) International migration: theory and practice. Ivan Franko Lviv national university. – Lviv. – 410 p.
3. Brettell C., Hollyfield J. (2007) Migration Theory: Talking Across Disciplines. – New York: Routledge. – 304 p.
4. Haug S. (2008) Migration Networks and Migration Decision-Making. Journal of Ethnic and Migration Studies. – Pp. 585–605.
5. Ushkalov V., Martiiianova M. (2016) Behavioral aspects of human resources management. Global and national problems of economy. Issue 13, 2016. – Pp. 387–392.
6. Aryely D. (2010) Predicted irrationality. Latent powers that define our decisions. – М.: Mann, Ivanov and Ferber. – 296 p.
7. Akerlof J., Shyller R. (2010) Spiritus Animalis or how human psychology governs economy and why is it important for world capitalism. Ed. by A. Suvorova. – М.: ООО “Unaited Press”. – 273 p.
8. Khomra A. (1979) Migration of population. Questions of theory and methodics of study. – Kyiv: Naukova dumka. – 112 p.
9. Shymanska K. (2017) Theoretical basis of the study of international migration: analysis of development of the key notions of migrational theories. Visnyk of Zhytomyr state technological university. Series economical. – №1 (79). – Pp. 127–137.
10. Yontsev V. (1999) International migration of population: theory and history of study. – М.: Dialog – MHU. – 370 p.
11. Yontsev V. (2013) Classification of the main theoretical approaches to the study of migration. Migration in Russia in 2000–2012. Russian council of foreign affairs. Spetskniga. Moscow. – Pp. 63–83.
12. Yontsev V. (2014) International migration of population in the context of demographic theories. Level of life of the population of regions of Russia. №3 (193). – Pp. 83–91.
13. Lee E. (1966) A Theory of Migration. Demography. – Vol. 3, No. 1. – Pp. 47–57.

MIGRATION OF THE POPULATION IN THE INTER-DISCIPLINARY AND SOCIOLOGICAL MEASUREMENT

K. Novosad

*Horod national university,
Kyrylivska Str., 9, Uzhhorod, 88000, Ukraine,
kristina.novosad@uzhnu.edu.ua*

The article deals with the main theoretical and methodological approaches of Western and domestic scientists within the framework of the interdisciplinary study of population migration. It is revealed that the substantive community between anthropology, demography and jurisprudence is manifested through the clarification of the “as possible” effect of migration on social changes or society on migration. The main “bridges between disciplines” is the joint set of dependent and independent variables. Due to this recognition of the dominant character of one discipline over others in the study of migration is unlawful. An important component of the multidisciplinary approach is the sociology of migration, which understands migration as a social process that includes readiness for migration, territorial movement and adaptation at a new place of residence.

Migration is always the result of choosing between the ability to change your place of residence or stay in the area where you lived. The choice is a decisive link in the structure of the migration process because “the need for migration is secondary, derived from primary needs.

The results of the modern analysis of the bibliometric analysis of scientific publications in the scientific-metric database of Web of Science™ during 1970-2016, made by K. Shimensky, indicate that the leader of the study of international migration on the subject plane belongs to demography (1623 publications), the economy takes a friend position (1222), the third position belongs to geography (741), and sociology takes the fourth position (690). The analysis showed that interdisciplinary approaches to investigated migration occupy only the twelfth position (281). This is an indirect argument of attention from different disciplines and an interdisciplinary approach to the study of migration.

The most important advantage of the sociological theory of migration is the integration of all other sociological approaches to the study of migration. The field of study of the sociology of migration is so wide that the ethnosociological approach, the theory of the “migration chain”, the cultural approach and the assimilation theory turn into its separate directions.

Key words: labor migration, migratory theories, migration research.

Стаття надійшла до редколегії 12.06.2018

Прийнята до друку 17.08.2018